

sygn. akt III AUa 142/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 listopada 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodnicząca – sędzia: Urszula Iwanowska (spr.)

Sędziowie: Beata Górńska

Jolanta Hawryszko

po rozpoznaniu w dniu 17 listopada 2021 r., w S. na posiedzeniu niejawnym

sprawy z odwołania A. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.

o wypłatę świadczenia

na skutek apelacji organu emerytalnego od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 12 lutego 2021 r., sygn. akt IV U 943/20

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Beata Górńska Urszula Iwanowska Jolanta Hawryszko

III A Ua 142/21

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z dnia 22 października 2020 r. przyznał A. B. prawo do emerytury poczynając od dnia 1 września 2020 r., tj. od miesiąca w którym zgłoszono wniosek. Wysokość emerytury została ustalona na kwotę 2.255,65 zł brutto. Jednocześnie Zakład zawiesił wypłatę świadczenia z uwagi na zbieg prawa do więcej niż jednego świadczenia wskazując, że osoby, które pobierają wojskową emeryturę mają prawo do pobierania jednego świadczenia - wyższego lub wybranego.

W odwołaniu od powyższej decyzji A. B. wniósł o jej zmianę poprzez ustalenie, że ma prawo do jednoczesnego pobierania dwóch świadczeń emerytalnych: „wojskowego” i „cywilnego”. Ubezpieczony podkreślił, że nie miał możliwości wykorzystania jakiegokolwiek cywilnego okresu zatrudnienia do podwyższenia emerytury wojskowej, która z uwagi na długi okres służby, w momencie jej przyznania została ograniczona ustawowo do 75% podstawy jej wymiaru.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie oraz o zasądzenie od ubezpieczonego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych prawem podtrzymując stanowisko zaprezentowane w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Wyrokiem z dnia 12 lutego 2021 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych zmienił zaskarżoną decyzję i nakazał Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. podjąć wypłatę emerytury przyznanej A. B. poczynając od 1 września 2020 r.

Powyższe orzeczenie Sąd Okręgowy oparł o następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne:

A. B. urodził się dnia (...) W dniu 1 sierpnia 1971 r. wstąpił do służby wojskowej. Odbywał ją od 1 sierpnia 1971 r. do 24 lutego 2003 r. Decyzją z dnia 21 marca 2003 r. przyznano mu prawo do emerytury wojskowej, poczynając od dnia 1 marca 2003 r. na podstawie art. 12 ustawy z dnia 10 grudnia 2003 r. (uwaga S.A. winno być: 1993 r.) o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin. Powyższe świadczenie pobiera nieprzerwanie od dnia 1 maja 2004 r. Przy ustalaniu prawa do emerytury wojskowej i jego wysokości został uwzględniony:

1. okres służby wojskowej od 1 sierpnia 1971 r. do 24 lutego 2003 r., co dało 82,90% podstawy wymiaru emerytury,
2. skrócony okres wypowiedzenia stosunku służbowego od 25 lutego 2003 r. do 30 kwietnia 2003 r., za który A. B. otrzymał odszkodowanie zgodnie z ustawą z dnia 25 maja 2001 r. o przebudowie i modernizacji technicznej oraz finansowaniu Sił Zbrojnych RP w latach 2001-2006, co dało 0,65% podstawy wymiaru emerytury. Przy obliczeniu wysokości emerytury wojskowej, nie zostały uwzględnione żadne cywilne okresy zatrudnienia.

Od 1 października 2002 r. do 30 września 2017 r. A. B. podlegał ubezpieczeniu społecznemu w Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie zatrudnienia w Politechnice (...).

W dniu 23 września 2020 r. złożył wniosek o przyznanie prawa do emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Na dzień złożenia wniosku miał ukończone 68 lat. W odpowiedzi na ten wniosek organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję.

Po ustaleniu powyższego stanu faktycznego oraz na podstawie przepisów prawa niżej powołanych Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd pierwszej instancji zaznaczył, że ustalony stan faktyczny nie był sporny pomiędzy stronami postępowania, a spór dotyczył wyłącznie tego, czy A. B. przysługuje prawo do jednoczesnego pobierania świadczenia emerytalnego z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jak i świadczenia emerytalnego nabytego w związku z zawodową służbą wojskową. Nie ulega bowiem wątpliwości, że ubezpieczony ma przyznane prawo do emerytury zarówno z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jak i prawo do emerytury wojskowej na podstawie art. 12 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i ich rodzin (powoływana dalej jako: wojskowa ustawa emerytalna). Przy czym świadczeniem wypłacanym była emerytura wojskowa. Natomiast podstawą dla ZUS, do odmowy podjęcia wypłaty emerytury przyznanej A. B. z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, była treść art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (powoływana dalej jako: ustawa emerytalna).

Następnie Sąd Okręgowy wskazał, że stosownie do treści art. 95 ust. 1 tej ustawy, w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego.

Natomiast art. 95 ust. 2 ustawy stanowi, że przepis art. 95 ust. 1 stosuje się również, z uwzględnieniem art. 96 ustawy, w razie zbiegu prawa do emerytury lub renty określonych w ustawie z prawem do świadczeń przewidzianych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym osób, o których mowa w art. 2 ust. 2, z wyjątkiem przypadku, gdy emerytura wojskowa lub policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Dalej sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że co do zasady w razie zbiegu uprawnień do emerytury z dwóch różnych systemów przysługuje tylko jedno świadczenie - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Zasada ta ma również zastosowanie do przypadku nabycia prawa do emerytury wojskowej, albowiem art. 95 ust. 2 cytowanej ustawy,

określający wyjątek od zasady pobierania jednego świadczenia emerytalnego odnosi się również do emerytur wojskowych.

Z kolei, sąd meriti wskazał, że przepis art. 2 ustawy emerytalnej umożliwia zaś emerytowanym żołnierzom zawodowym i funkcjonariuszom służb mundurowych nabycie prawa do emerytury z powszechnego systemu emerytalnego, po spełnieniu jego ustawowych przesłanek. W przypadku sprzężenia tego prawa nie tylko z wiekiem emerytalnym, ale także z posiadaniem wymaganych okresów składkowych i nieskładkowych (przy emeryturze z systemu zdefiniowanego świadczenia), w stażu emerytalnym nie uwzględnia się okresów służby wojskowej oraz służby w formacjach „mundurowych”, jeżeli z tego tytułu ustalono prawo do świadczeń pieniężnych określonych w ustawach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych (art. 5 ust. 2a ustawy emerytalnej).

Jednocześnie Sąd Okręgowy podkreślił, że w orzecznictwie ugruntowane jest stanowisko, zgodnie z którym funkcjonariuszom służb mundurowych można ustalić prawo do emerytury powszechnej pod warunkiem jednak niezaliczenia składkowych okresów ubezpieczenia cywilnego do obliczenia emerytury mundurowej. Możliwość jednoczesnego nabycia prawa do emerytury z ubezpieczenia społecznego i emerytury mundurowej jest zatem możliwa tylko wówczas, gdy okresy ubezpieczenia powszechnego i służby mundurowej, w oparciu o jaką ustalono wysługę mundurową, nie zostały wzajemnie uwzględnione przy ustalaniu prawa do świadczeń, a każdy z nich ale z osobna jest samodzielnie wystarczający do uzyskania prawa do emerytury w określonym systemie. Nie jest przy tym możliwe zaliczenie okresów ubezpieczenia w okresach pełnienia służby i równoległego podlegania ubezpieczeniu społecznemu. Są to bowiem te same okresy w znaczeniu czasowym. Nie mogą one więc być sumowane, gdyż ten sam okres został zaliczony do ustalenia i obliczenia emerytury mundurowej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010 r., II UK 174/09 i z dnia 6 stycznia 2009 r., I UK 178/08). Nadto sąd meriti miał na uwadze, że w wyroku z dnia 27 sierpnia 2013 r., II UK 22/13, Sąd Najwyższy dodatkowo wskazał, iż ustawa o emeryturach i rentach nie zawiera obecnie (i nie zawierała również poprzednio) przepisu, który pozwalałby ubezpieczonemu żądać wyłączenia wybranych okresów, już raz zaliczonych do stażu emerytalnego w celu uzyskania emerytury mundurowej, ale też podwyższenia jej wysokości, by teraz tych samych okresów „użyć” ponownie w celu uzyskania emerytury z FUS. Wnioskujący nie może zatem żądać, by prawo do emerytury z ubezpieczenia powszechnego przysługiwało mu po zaliczeniu tych samych (w części lub w całości) okresów ubezpieczenia, już uwzględnionych przy ustalaniu uprawnień do emerytury mundurowej, przysługującej z mocy odrębnych przepisów emerytalnych. Wobec powyższego nie ma żadnych prawnych podstaw do wykorzystywania raz już zaliczonych okresów składkowych ponownie, przy ustalaniu świadczeń emerytalnych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Stanowisko to potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, w którym wskazano, że o zastosowaniu wyjątku od zasady wypłacania jednego świadczenia decyduje brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego, a nie data przyjęcia żołnierza zawodowego do służby wojskowej (art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1076). W uzasadnieniu tego orzeczenia Sąd Najwyższy podkreślił, iż uznaje za właściwy taki kierunek wykładni art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, z którego wynika, że użyte w ust. 2 tego artykułu sformułowanie „emerytura (...) obliczona według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych” oznacza odwołanie się do zasad obliczenia emerytury wojskowej określonych w tych przepisach, a więc z uwzględnieniem wyłącznie służby wojskowej, co z kolei uzasadnia prawo do pobierania dwóch emerytur „wypracowanych” niezależnie od siebie. Zatem o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego. Przy czym ten „brak możliwości” nie występuje wtedy, gdy emeryt wojskowy nie decyduje się na złożenie wniosku o doliczenie po zwolnieniu ze służby wojskowej okresów składkowych i nieskładkowych, choć mogą one zwiększyć podstawę wymiaru emerytury do 75%. Wspólnym bowiem mianownikiem uzasadniającym prawo do dwóch świadczeń są uwarunkowania wynikające z przepisów prawa niepozwalające na wykorzystanie stażu „cywilnego” w emeryturze wojskowej, a nie wybór emeryta wojskowego.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy Sąd Okręgowy podkreślił, że Dyrektor Wojskowego Biura Emerytalnego w S. ustalił A. B. prawo do emerytury wojskowej, przy czym do jej ustalenia przyjął wyłącznie okresy

służby w wojsku. Tym samym pozostałe okresy zatrudnienia wnioskodawcy w żaden sposób nie zostały uwzględnione przy ustaleniu prawa do tego świadczenia, jak również nie mogły zostać uwzględnione, albowiem przypadają po okresie służby wnioskodawcy i nie dają podstaw do ich uwzględnienia, z uwagi na ustawowe ograniczenie podstawy wymiaru emerytury wojskowej, do 75%. Zatem Zakład Ubezpieczeń Społecznych winien był nie tylko obliczyć wysokość należnej wnioskodawcy emerytury, ale też wobec braku podstaw do jej zawieszenia, rozpocząć wypłatę obliczonego świadczenia.

Ponadto sąd pierwszej instancji przypomniał, że stosownie do treści art. 18 ust. 1 wojskowej ustawy emerytalnej, kwota emerytury bez uwzględnienia dodatków, zasiłków i świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 25, nie może przekroczyć 75% podstawy wymiaru emerytury. W przypadku zwiększenia emerytury, o którym mowa w art. 15 ust. 4 ustawy, tj. z uwagi na inwalidztwo pozostające w związku ze służbą, kwota emerytury nie może przekroczyć 80% podstawy wymiaru emerytury.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy miał na uwadze, że ubezpieczony pobiera od początku emeryturę wojskową w maksymalnej wysokości - 75% podstawy wymiaru, zatem nie miał on możliwości włączenia okresów „cywilnego” stażu emerytalnego, które wystąpiły po przyznaniu prawa do emerytury mundurowej (w latach 2002-2017) do algorytmu obliczenia wysokości emerytury wojskowej, stąd - w ocenie tego Sądu - ma prawo do jednoczesnej wypłaty dwóch świadczeń, zarówno emerytury wojskowej, jak i emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W ocenie sądu meriti w rozpoznawanej sprawie zachodzi wyjątek, o którym mowa w przywołanym wyżej art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej. Rozdzielenie systemów ubezpieczeniowego i zaopatrzeniowego funkcjonariuszy służb mundurowych pozwala na to, aby każdy z tych systemów realizował osobno zobowiązania wobec funkcjonariuszy służb mundurowych i bez związku z systemem powszechnym, przy zachowaniu zasady, że za ten sam okres ubezpieczenia emerytalnego nie mogą jednocześnie przysługiwać dwa świadczenia emerytalne (art. 5 ust. 2a ustawy emerytalnej).

Dalej Sąd Okręgowy wskazał, że zbieg prawa do świadczeń oznacza sytuację, w której jedna osoba spełnia warunki do otrzymania więcej niż jednego świadczenia. Niewątpliwie zasada niekumulacji (tj. wypłacania tylko jednego świadczenia) stanowi wyraz obowiązującej w prawie ubezpieczeń społecznych zasady solidarności ryzyka i nie jest sprzeczna z konstytucyjną zasadą równości wyrażoną w art. 32 Konstytucji RP (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2012 r., I UK 390/11). Regułą jest zatem, że zbieg prawa do kilku świadczeń określonych w ustawie rodzi dla organu rentowego obowiązek wypłaty tylko jednego (wyższego) świadczenia, z zastrzeżeniem że zainteresowanemu przysługuje prawo wyboru wypłaty świadczenia. Natomiast w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej wyróżniono przypadek wyjątkowy, zachodzący w sytuacji obliczenia emerytury wojskowej lub policyjnej według zasad określonych w art. 15a albo art. 18e wojskowej ustawy emerytalnej lub w art. 15a lub art. 15d lub art. 18e ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej oraz ich rodzin.

Sąd pierwszej instancji wskazał zatem, że zastosowanie wykładni gramatycznej prowadzi do wniosku, iż w powyższej sytuacji wyłączono zasadę niekumulacji świadczeń. Zbieg obu świadczeń, tj. emerytury powszechnej i emerytury mundurowej, jest zatem możliwy w odniesieniu do żołnierzy i funkcjonariuszy, którzy wstąpili do służby po 1 stycznia 1999 r. Z orzecznictwa Sądu Najwyższego (przykładowo cytowany wyrok z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17) wynika, że o zastosowaniu wyjątku od zasady wypłacania jednego świadczenia decyduje brak możliwości obliczenia emerytury funkcjonariuszy służb mundurowych przy uwzględnieniu „cywilnego” stażu emerytalnego, a nie data przyjęcia funkcjonariusza do służby.

Sąd Okręgowy podzielając co do zasady powyższe stanowisko, z tym jednak zastrzeżeniem, że z uwagi na rozdzielenie systemów ubezpieczeniowego i zaopatrzeniowego funkcjonariuszy służb mundurowych, nie może istnieć element zbieżny, łączący oba świadczenia i ten element zbieżny nie może odnosić się do przedmiotu świadczenia. Inaczej rzecz ujmując prawo do emerytury wojskowej powinno być ustalone wyłącznie na podstawie okresów służby, natomiast

prawo do emerytury powszechnej wyłącznie na podstawie innych okresów ubezpieczenia. Taka sytuacja zaistniała w przedmiotowej sprawie.

Kierując się powyższymi ustaleniami i dokonaną oceną prawną, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i nakazał Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych podjąć wypłatę emerytury przyznanej A. B. z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poczynając od dnia 1 września 2020 r., tj. od miesiąca w którym zgłoszono wniosek o to świadczenie.

Z powyższym wyrokiem Sądu Okręgowego w Koszalinie w całości nie zgodził się Zakład Ubezpieczeń Społecznych, który w wywiedzionej apelacji zarzucił mu:

- naruszenie prawa materialnego tj. art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej przez błędną jego wykładnię i w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie poprzez przyjęcie, że w sytuacji ubezpieczonego, który uprawniony jest do emerytury wojskowej (ustalonej przez Wojskowe Biuro Emerytalne w S.) oraz emerytury z FUS (ustalonej przez ZUS w zaskarżonej decyzji) zachodzą podstawy do wypłaty obu świadczeń będących w zbiegu; podczas, gdy art. 95 ustanawia w ust. 1 podstawową w prawie ubezpieczeń społecznych zasadę wypłaty jednego świadczenia, bez względu na ilość świadczeń, do których uprawniony jest zainteresowany; a powyższa zasada oparta jest na zasadzie solidarności ryzyka, stanowiącej istotę prawa ubezpieczeń społecznych.

- błędne przyjęcie, że ubezpieczony powinien mieć prawo do wypłaty zarówno emerytury wojskowej, jak również emerytury ustalonej przez ZUS.

Podnosząc powyższe apelujący wniósł o:

- zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania ubezpieczonego w tym zakresie.

W uzasadnieniu skarżący między innymi podniósł, przywołując treść art. 95 ust. 1 i art. 96 ustawy emerytalnej oraz art. 7 wojskowej ustawy emerytalnej, że unormowania te są wyczerpujące, kategoryczne, jednoznaczne i jako takie nie podlegają szerokiej interpretacji. Ustawodawca przewidział wyjątki od zasady jednego świadczenia - mianowicie prawo do wypłaty dwóch świadczeń emerytalnych posiadają żołnierze, którzy nabyli emerytury wojskowe w trybie art. 15a lub 18e, czyli świadczenia obliczane bez żadnej możliwości na doliczenie pracy cywilnej bez względu na wysokość świadczenia emerytalnego. Sytuacja taka nie ma miejsca w przypadku żołnierzy, którzy podobnie jak ubezpieczony nabyli prawo do świadczenia na podstawie art. 15 ustawy.

Jednocześnie organ rentowy zaznaczył, że z treści art. 14 wojskowej ustawy emerytalnej wynika, iż ustawodawca przewidział możliwość zaliczenia okresów zatrudnienia przebytych w systemie FUS. To, że ta możliwość została przewidziana do pewnej granicy, nie oznacza, że sytuacja prawna żołnierzy z art. 15 jest porównywalna do żołnierzy posiadających emerytury obliczone na podstawie art. 15a ustawy. Graniczna wysokość świadczenia miała zapobiegać nieproporcjonalnie wysokim świadczeniom.

Ponadto apelujący podniósł, że powoływany przez Sąd Okręgowy wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, nie jest wyrokiem rozstrzygającym stąd wyrok należy interpretować w oparciu o już obowiązującą wykładnię sądową. Sąd Najwyższy w wyrokach np. z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13, czy z dnia 8 maja 2012 r., II UK 237/11, stwierdził, iż utrwalony jest pogląd w myśl, którego w polskim systemie zabezpieczenia społecznego zasadą jest wypłata jednego świadczenia w sytuacji zbiegu świadczeń z różnych systemów, co jest zgodne z zasadą solidaryzmu społecznego. We wskazanym przez ubezpieczonego wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., Sąd Najwyższy podejmuje próbę wyłożenia, czy obliczenie emerytury z art. 15 może być rozumiane jak obliczenie z art. 15a. Nie dokonuje jednak w tym zakresie żadnych wiążących rozstrzygnięć, kierując sprawę do ponownego rozpatrzenia. Przy czym skarżący podkreślił, że Sąd Najwyższy, w tym samym wyroku zgadza się z tym, iż ustawodawca nie ma konstytucyjnego obowiązku umożliwienia kumulacji świadczeń rentowych i emerytalnych z różnych tytułów.

Na potwierdzenie swojego stanowiska organ rentowy przywołał wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 21 marca 2019 r., III AUa 909/16, w którym Sąd ten wskazał, że prawo do otrzymywania jednego świadczenia wynika wprost z przepisów. Zarówno art. 95 ustawy emerytalnej, jak i analogiczny art. 7 wojskowej ustawy emerytalnej wskazują, że ubezpieczony uprawniony do emerytury z FUS nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej mimo, że spełnił warunki do jej nabycia i odwrotnie. Tym samym Sąd podkreślił, że przepisy dotyczące systemu ubezpieczeń społecznych nie podlegają wykładni rozszerzającej i muszą być interpretowane ściśle.

W odpowiedzi na apelację A. B. wniósł o jej oddalenie, ponieważ Sąd Okręgowy w Koszalinie orzekając w niniejszej sprawie nie naruszył jakichkolwiek przepisów prawa materialnego, prawidłowo zinterpretował i zastosował przepisy prawa oraz prawidłowo i kompleksowo ocenił dowody zgromadzone w sprawie.

Nadto zdaniem ubezpieczonego inna interpretacja przepisów niż ta, którą kierował się Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 24 stycznia 2019 r., I UK 426/17, narusza zasadę równego traktowania określoną w art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, która nakazuje jednakowe traktowanie podmiotów prawa w obrębie określonej grupy. O możliwości wypłaty emerytury cywilnej obok emerytury wojskowej decydować powinna nie data wstąpienia do służby, a brak możliwości doliczenia stażu cywilnego. Ustawa o emeryturach wojskowych odrębnie traktuje żołnierzy zawodowych, którzy wstąpili do służby przed dniem 2 stycznia 1999 r. od żołnierzy zawodowych, którzy wstąpili do służby po dniu 1 stycznia 1999 r. Od 1999 roku żołnierze mogą łączyć emeryturę mundurową z cywilną. Zdaniem ubezpieczonego jego sytuacja jest taka sama, jak osób przyjętych do służby po 1 stycznia 1999 r., a jednak jest traktowany inaczej, bowiem nie ma możliwości uzyskania dodatkowego świadczenia w przeciwieństwie do tych, którzy rozpoczęli służbę później. Ubezpieczony nie może zgodzić się z takim traktowaniem, bo jeżeli przepis systemu ubezpieczeń społecznych stwarza obowiązek potrącania składek emerytalnych i rentowych dla pracujących emerytów, ale jednocześnie wpłacane składki nie gwarantują świadczenia, to jest sprzeczne z art. 32 Konstytucji RP, który mówi, że Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

Na potwierdzenie swojego stanowiska ubezpieczony powołał wyrok Sądu Okręgowy w Warszawie z dnia 8 stycznia 2020 r., XIII U 2133/2019, w którym Sąd ten wskazał, że o wyjątku od zasady pobierania jednego świadczenia nie decyduje data przyjęcia do służby, ale brak możliwości obliczenia emerytury wojskowej przy uwzględnieniu cywilnego stażu pracy. Ustawa o emeryturach posługuje się określeniem, iż wyjątek od zasady pobierania jednego świadczenia stosuje się w sytuacji gdy emerytura wojskowa została obliczona według zasad określonych w art. 15a ustawy o emeryturach wojskowych, a nie że została przyznana na podstawie art. 15a ustawy o emeryturach wojskowych to więc wyjątek ten stosuje się do wszystkich osób pobierających emeryturę wojskową, której wysokość została obliczona jedynie przy uwzględnieniu okresu służby, a do obliczenia jej wysokości nie uwzględniono okresów, które uwzględniono przy ustalaniu wysokości emerytury z systemu powszechnego.

Dalej ubezpieczony podniósł, że nie ma konstytucyjnej zasady sprawiedliwości społecznej, jeżeli pozbawia się ubezpieczonego prawa do świadczenia, gdy system emerytalny oparty jest na systemie zdefiniowanej składki i zakłada oszczędzanie ubezpieczonego na emeryturę na wyodrębnionym koncie, które to środki mają finansować w przyszłości świadczenie. Z kolei, jeżeli emeryt wojskowy otrzymuje emeryturę wojskową obliczoną tylko na podstawie okresu służby, to nie można mówić o zbiegu świadczeń i nie ma podstaw do wstrzymania jednego ze świadczeń. Jest to regulacja konsekwentna, ponieważ oba świadczenia nie są powiązane.

Następnie ubezpieczony zaznaczył, że powołane w apelacji wyroki Sądu Najwyższego oraz Sądu Apelacyjnego w Szczecinie dotyczyły innych sytuacji prawnych.

Ubezpieczony zaznaczył także, iż jako emeryt wojskowy, niezależnie od swojej woli nie miał prawnej możliwości wykorzystania żadnego „cywilnego” stażu pracy do podwyższenia emerytury wojskowej, gdyż w momencie odejścia na emeryturę ustalono jej wymiar na 82,90% i ograniczono do 75% podstawy wymiaru. Pomimo tego ZUS założył Indywidualne Konto Emerytalne (IKE) i zobowiązał prawnie do odprowadzania składek, a obecnie zawieszając emeryturę przywłaszczył zgromadzone środki pieniężne z IKE przez co nieuczciwie wzbogacił się.

Sąd Apelacyjny rozważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona.

Sąd Apelacyjny uznał, że stan faktyczny sprawy ustalony przez Sąd Okręgowy nie budzi wątpliwości i dlatego w całości został on uwzględniony przez sąd odwoławczy jako podstawa oceny prawnej (art. 387 § 2¹ pkt. 1 k.p.c.). Natomiast sąd odwoławczy nie podzielił oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego dokonanej przez Sąd Okręgowy, który przyjął, że wysokość emerytury „wojskowej” ubezpieczonego w maksymalnej wysokości 75% została ustalona z samych okresów służby wojskowej, wobec czego Sąd ten uznał, że posiadane przez odwołującego okresy służby wojskowej, dające ponad 75% podstawy, nie pozwalają na skonsumowanie okresów podlegania ubezpieczeniom w powszechnym systemie emerytalnym. Tym samym w ocenie Sądu Okręgowego brak jest podstaw prawnych do zawieszania wypłaty świadczenia emerytalnego z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wobec złożonej apelacji i zarzutu naruszenia prawa materialnego spór w niniejszej sprawie wciąż sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy organ na podstawie art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej, prawidłowo odmówił A. B. wypłaty świadczenia z powszechnego systemu emerytalnego w związku z pobieraniem przez ubezpieczonego emerytury wojskowej, a to wobec zbiegu prawa do świadczeń.

Niezaprzeczalnie zagadnienie związane ze zbiegiem prawa do świadczeń z ubezpieczenia powszechnego i zaopatrzenia wojskowego jest uregulowane w art. 7 wojskowej ustawy emerytalnej oraz w art. 95 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej. W tym kontekście istotny jest też przepis art. 2, w szczególności ustęp 2 ustawy emerytalnej wyznaczający zakres podmiotowy ustawy:

1. Świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują:

- 1) ubezpieczonym - w przypadku spełnienia warunków do nabycia prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych;
- 2) członkom rodziny pozostałym po ubezpieczonym albo po osobie uprawnionej do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowych Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

2. Świadczenia na warunkach i w wysokości określonych w ustawie przysługują również żołnierzom zawodowym oraz funkcjonariuszom Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Straży Marszałkowskiej, Biura Ochrony Rządu, Służby Ochrony Państwa, Państwowej Straży Pożarnej, Służby Celnej, Służby Celno-Skarbowej i Służby Więziennej, jeżeli nie spełniają oni warunków do nabycia prawa lub utracili prawo do świadczeń określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym tych osób, oraz członkom rodzin pozostałym po tych osobach.

Jednocześnie trzeba mieć na uwadze, że analizowana kwestia, dotycząca zbiegu prawa do świadczeń z ubezpieczenia powszechnego i zaopatrzenia wojskowego była przedmiotem licznych - i to odmiennych - wypowiedzi judykatury. Jednoznaczne stanowisko w omawianej kwestii wyraził Sąd Najwyższy m.in. w wyroku z dnia 8 maja 2012 r., II UK 237/11 (OSNP 2013/7-8/91), w którym wprost wskazał, że zasada pobierania jednego świadczenia (wyższego lub wybranego przez uprawnionego), w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń - art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej, jest oczywista i dotyczy również zbiegu prawa do emerytury lub renty, określonych w tej ustawie, z prawem do świadczeń przewidzianych w ustawie o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych. Także w wyroku z dnia 24 maja 2012 r., II UK 261/11 (LEX nr 1227967) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że ubezpieczony uprawniony do świadczenia z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i pobierający to świadczenie nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia i prawo to zostało mu przyznane. Analogicznie w wyroku z dnia 4 grudnia 2013 r., II UK 223/13 (LEX nr 1394110) Sąd Najwyższy argumentował, iż prawo do otrzymywania jednego świadczenia wynika wprost z przepisów. Przy tym wszystkim, Sąd Apelacyjny zauważa, że zasada prawa do pobierania tylko jednego świadczenia z zakresu zabezpieczenia społecznego nie jest nowa i została do ustawy

emerytalnej przejęta z ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. nr 40, poz. 267 ze zm.) - art. 69.

Takie stanowisko zajął również Marszałek Sejmu RP oraz Prokurator Generalny w postępowaniu wywołanym przed Trybunałem Konstytucyjnym w sprawie SK 30/17, w którym Trybunałowi przedstawiono do zbadania zgodności art. 95 ust. 2 w związku z art. 95 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887) w zakresie, w jakim wyłącza możliwość pobierania świadczenia z zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych i z systemu powszechnego przez osoby, które pełniły zawodową służbę wojskową przed 1 stycznia 1999 r. oraz miały ustalone prawo do świadczeń z zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych przed 1 października 2003 r., z art. 2 w związku z art. 67 ust. 1 Konstytucji. Trybunał Konstytucyjny umarzając postępowanie w sprawie postanowieniem z dnia 20 lutego 2019 r. miał na uwadze, że sformułowane w sprawie zarzuty dotyczyły sposobu ustalenia wysokości wypłacanego skarżącemu ostatecznie świadczenia emerytalnego i nie miały bezpośredniego związku z treścią regulacji ustawowej zakwestionowanej przez skarżącego, przy jednoczesnym wskazaniu, że zasada pobierania jednego świadczenia jest utrwalona.

Także Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, podobnie jak w sprawach III AUa 330/19 (LEX nr 3118421) i III AUa 626/19 (LEX nr 3049613) i w kolejnych orzekanych analogicznych sprawach, podziela przedstawioną powyżej dotychczasową linię orzecniczą, której również Sąd Najwyższy dotychczas w sposób jednoznaczny nie zmienił (bo wbrew twierdzeniu sądu pierwszej instancji orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 24 stycznia 2019 r., nie stanowi jednoznacznej odpowiedzi na przedstawione zagadnienie prawne i każda ze stron postępowania może w uzasadnieniu tego orzeczenia znaleźć wypowiedzi popierające jej stanowisko), że zarówno art. 95 ustawy emerytalnej, jak i analogiczny art. 7 wojskowej ustawy emerytalnej wskazują, że ubezpieczony, uprawniony do emerytury mundurowej, nie może jednocześnie pobierać emerytury z FUS, mimo że spełnił warunki do jej nabycia. Słusznie przy tym wskazał organ, że w art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej ustanowiona została, podstawowa w prawie ubezpieczeń społecznych zasada wypłaty jednego świadczenia, bez względu na ilość świadczeń, do których uprawniony jest beneficjent systemu. Należy zgodzić się z organem, że zasada ta jest wynikiem zasady solidarności ryzyka, stanowiącej istotę prawa ubezpieczeń społecznych. Zasada dotyczy również zbiegu prawa do emerytury/renty/zabezpieczenia społecznego z prawem do emerytury wojskowej lub policyjnej, jakkolwiek z wyłączeniem określonych przypadków, m.in. kiedy emerytura policyjna została obliczona według zasad określonych w art. 15a lub art. 15d lub art. 18 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy powołany w tym przepisie art. 15a ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. dotyczy ustalania wysokości emerytury dla funkcjonariusza, który został przyjęty do służby zawodowej po dniu 1 stycznia 1999 r. Z tych też względów przepis ten nie ma zastosowania do obliczenia emerytury mundurowej dla funkcjonariusza, który został powołany do służby przed 1 stycznia 1999 r., a tym samym nie stanowi wyjątku, o którym mowa w art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej.

Należy także przyznać rację apelującemu organowi, że przepisy prawa ubezpieczeń społecznych są bezwzględnie obowiązujące i wobec jednoznacznego brzmienia art. 95 ustawy emerytalnej, brak podstaw do zastosowania interpretacji słusznościowej, prowadzonej w interesie ubezpieczonych. W ocenie Sądu Apelacyjnego przyjęcie, że prawo do pobierania dwóch emerytur, to jest emerytury z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i emerytury mundurowej, przysługuje również funkcjonariuszowi, który został przyjęty do służby przed 1 stycznia 1999 r. i którego emerytura mundurowa została obliczona bez uwzględnienia cywilnego stażu emerytalnego, jest sprzeczne z art. 95 ust. 1 ustawy emerytalnej, jak również z analogicznym art. 7 wojskowej ustawy emerytalnej, które to przepisy jednoznacznie definiują, kiedy emeryt mundurowy może pobierać dwa świadczenia z odrębnych systemów ubezpieczeń. Dotychczasowe przepisy - w przypadku zbiegu uprawnień do świadczenia mundurowego ze świadczeniami z ubezpieczeń społecznych - bazują na zasadzie pobierania jednego świadczenia wyższego lub wybranego przez zainteresowanego emeryta, i to niezależnie czy do obliczenia przysługującej emerytury mundurowej został uwzględniony staż cywilny, czy też nie.

Jednocześnie trzeba zaznaczyć, że system ubezpieczeń społecznych nie jest systemem ekwiwalentnym i nie zawsze można oczekiwać, że środki wniesione do systemu zostaną nam zrekompensowane w formie świadczenia, czy też innej.

System ten został skonstruowany w oparciu o zasadę solidarności społecznej i jako taki z definicji zakłada, że niektóre środki wpłacane przez uczestników systemu, będą konsumowane przez innych.

W odpowiedzi zaś na stanowisko ubezpieczonego, że zaskarżona decyzja powoduje naruszenie zasady równości rozumianej jako nakazu jednakowego traktowania świadczeniobiorców charakteryzujących się jednakową cechą istotną (art. 67 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP) podkreślić trzeba, że apelujący nie wskazał jakie cechy wspólne charakteryzują świadczeniobiorców, do których on należy i które przemawiałyby za naruszeniem zasady równości w jego przypadku. Natomiast w sprawie na pewno należy mieć na uwadze, że ubezpieczony, który po otrzymaniu emerytury wojskowej podjął zatrudnienie „cywilne” i z tego tytułu podlegał pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu nie został wprowadzony w błąd czy też zaskoczony przez prawodawcę skoro zarówno przepis art. 95 ustawy emerytalnej (i wcześniej obowiązującej ustawy emerytalnej z 1982 r. – art. 69), jak i przepis art. 7 wojskowej ustawy emerytalnej już wówczas obowiązywały i regulowały jego sytuację.

Ponadto również Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzjach z dnia 11 grudnia 2018 r., nr 39247/1 (LEX nr 2626955) i nr 41178/12 (LEX nr 2627060) uznał uprawnienie Państwa Członkowskiego do samodzielnego kształtowania systemu zabezpieczenia społecznego, w tym wprowadzenia zasady wypłaty jednego świadczenia, w myśl której, skarżącemu nie można było przyznać jednocześnie dwóch świadczeń, nie znajdując przy tym podstaw do ingerencji w obowiązujące prawo krajowe w tym zakresie.

Podsumowując, Sąd Apelacyjny jakkolwiek ma pewne wątpliwości, to w myśl jednolitego orzecznictwa - na dzień rozstrzygania niniejszej sprawy - uznaje, że prawo do otrzymywania jednego świadczenia z zabezpieczenia społecznego jest trwale usankcjonowane. Zarówno art. 95 ustawy emerytalnej, jak i analogiczny art. 7 wojskowej ustawy emerytalnej wskazują, że ubezpieczony uprawniony do emerytury z FUS nie może jednocześnie pobierać emerytury wojskowej, mimo że spełnił warunki do jej nabycia, i odwrotnie.

Skoro ubezpieczony pobiera emeryturę wojskową to prawidłowo organ rentowy na podstawie art. 95 ust. 2 ustawy emerytalnej w zaskarżonej decyzji z dnia 22 października 2020 r. zwiesił wpłatę przyznanego ubezpieczonemu świadczenia emerytalnego.

Poza powyższym, wbrew ocenie ubezpieczonego, stanowisko sądu pierwszej instancji nie można uznać za przyjęte i utrwalone w orzecznictwie sądów powszechnych czy Sądu Najwyższego.

Aktualnie przed Sądem Najwyższym zawisły sprawy o analogicznym stanie prawnym (III UZP 4/21 i III UZP 5/21), w których zadano Sądowi temu pytanie prawne:

Czy ubezpieczonemu, urodzonemu po 31 grudnia 1948 r., który pozostawał w zawodowej służbie wojskowej przed dniem 2 stycznia 1999 r., i pobiera emeryturę wojskową wynoszącą 75% podstawy jej wymiaru bez doliczenia okresów składkowych poprzedzających zawodową służbę wojskową, jak i przypadających po zakończeniu tej służby, może być wypłacana jednocześnie emerytura z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, przysługująca z tytułu powyższych okresów składkowych (art. 7 ustawy z dnia 10 grudnia 1993 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz ich rodzin w związku z art. 95 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych) i w sprawie III UZP 5/21, na podstawie art. 390 § 1 zdanie drugie k.p.c., Sąd Najwyższy przekazał zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia powiększonemu składowi Sądu Najwyższego. Natomiast ubezpieczony nie wyraził zgody na zawieszenie niniejszego postępowania do czasu rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przez Sąd Najwyższy, uznając, że sprawa jest oczywista.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. (w związku z art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.) zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie ubezpieczonego od decyzji z dnia 22 października 2020 r.

Beata Górka Urszula Iwanowska Jolanta Hawryszko